

No reira e te iwi, kia kaha ra tatou ki te whakarapopoto i nga kaupapa totika a o koutou matua a o koutou tipuna hei taonga whakahirahira ma o koutou uri i enei ra tata e heke iho nei, hei tuku hoki ma ratou ki nga uri a muri nei. Kia ora nga tamariki o te iwi Maori.

Na to koutou hoa na to koutou matua,

W. H. WILLS,

Mahita tumuaki o te Kareti i Otaki.

HE AHA TE MONI?

Na R.T.K.

Ki te nuinga o te tangata ko te moni te mea tino nui atu i te ao—te Arepa me te Omeka, te timatanga, a waenganui, me te whakamutunga, engari ki te uia ratou he aha te moni, he ruarua e abei ki te whakahoki. He mea pakeke te moni ki te whakamarama i te reo Maori, a, e taea ranei e au te whakatuarama kore noa ranei. Waiho ra me whakamaatai.

He maha nga ahua moni: he pukapuka, he anga pupu, he kapa, he hiriwa, he koura, he aba ake, he aha ake engari ko te moni a nga iwi munui, a nga iwi matau, he koura. He koura te tino moni a te Ingarahi. I whakaritea ai he koura te tino moni no te mea me mahi nui ka taea ai te koura, he mea kaha hoki, e kore e pakaru e kore e pirau, he mea, atahua. Ko te wariu o a tatou moni koura he 10 hereni to te hawheawherangi, he 20 hereni to te awherangi. Kaore e tuturu tonu te wariu o te awherangi, o te moni. I nga tau hiroki i muri iho i te whawhai i tata ki te 13 hereni te hekenga o te wariu o te awherangi ara ko te mea i riro mai i te awherangi i mua atu o te whawhai na te 27 hereni ka riro mai i muri iho o te whawhai. Ko te tikanga i piki te utu o te taonga. Ko te moni a te Tiamana he maaka. I muri mai o te whawhai fino heke te wariu o te maaka, tata tonu ka kore rawa he wariu.

Ko te mahi a te moni hei huarahi mo te whakawhitiwhiti i waenganui i te tangata, i nga whenua, i nga iwi. Me whakamarama te tikanga o enei kupu. Me ki ko Rangi he tangata whakatupu hipi, a ko Taki he tangata huri paraoa. Ki te hiahia paraoa a Rangi e kore ia e whakawaha ki tona tuara i te peeke huruhuru, ka mau ki te whare o Taki engari ka mauria e ia ko te wariu o ana huruhuru ara he moni. Ko tetahi kei mau noa ia i ana huruhuru kaore pea ia a Taki i te pirangi huruhuru engari te, moni mana atu e whakawhiti ki taua mea i hiahia ai. Ki te hiahia ranei tetahi tangata kutete kau ki te motoka e kore ia emau kechi pata ki te tangata hoko motoka engari ka mauria e ia ko te wariu o ana pata ara he moni. Mei kahore he moni kua nui rawa te porahurahu o te ao. Ko te nooti ko te tieki ohara i te moni engari he atarangi noa iho no nga moni koura kei te peeke; waihoki ko te moni koura he atarangi moaiho no